

Sügiskuldjas punane tamm

REIN SANDER

Sügispunane punane tamm.

Väga ilus pargipuu on punane tamm, mida varem kutsuti ka põhjatammeks.

Tamme perekond on suur, selles on üle 400 liigi. Kahjuks ei kasva meie kliimas aga isegi kõik põhjapoolse levikuga tammeliigid, nende jaoks oleme karm põhjamaa. Põhja-Ameerikast pärit punane tamm (*Quercus rubra*) on meil aga täiesti talvekindel.

Punase tamme lehed on teravate hõlmadega, meenutades natuke vaht- ra omi. Leherood on tumepunased, ka lehe servades aimub natuke punast. Kaunis on punase tamme sügisvärvus, mis eri puudel varieerub kuldkollasest sügavpunaseni.

Punast tamme kasvab Eestis üsna palju, sest omal ajal paljudati seda mitme metsamajandi puukoolides. Näiteks Kuuste metskonnas müüdi seda liiki 1960ndate lõpul igal aastal paarkümmend tükki.

Ilus rühm suuri vanu puid kasvab Tartus Raadi pargis. Nad on umbes 80a. Mõni aasta tagasi istutati kena punase tamme puiestee Rakvere kesklinna. Puud on juba nõnda suured, et sügiseti võib nende alt tõrusid korjata. Punase tamme tõrud valmivad kaks aastat.

Punase tamme värvid

Väga kena on punase tamme kollasele- hine sort 'Aurea', mille lehed on hele- kollased kogu suve. Ta on pisut aegla- se- ja nõrgemakasvulisem kui liik ise, sirgudes kümne aastaga 4–5 m kõrgu- seks. Aga kuna kõik tammed taluvad hästi pügamist, võib ilusa sordi rahu- meeli ka väiksemasse aeda istutada.

Kreemikate ja kollaste laikude- ga on sordi 'Vana' lehed. Kõige pilku- püüdvam punase tamme sort on val- gekirjude lehtedega 'Regency', mis on praegu veel tõeline haruldus.

Teisi tammeliike

Suureviljaline tamm (*Q. macrocar- pa*) meenutab suuresti meie harilik- ku tamme, ainult tema lehed tundu-

Vanad punased tammed Raadi pargis.

Punane tamm 'Aurea' püsib helekolla- sena kogu suve.

Amuuri tamm septembri lõpul.

vad nahkjamad ning läikivamad. Liik on pärit Põhja-Ameerikast, meil kül- makindel, kuid vähe levinud.

Omapärane on amuuri ehk mon- goolia tamm (*Q. mongolica*). Puul on ilusad teravahambulise servaga lehed, midagi meie hariliku tamme ja punase tamme vahepealset. Kuigi pärit Kaug- Ida ja Põhja-Hiina karmidest mäge- dest, ei ole amuuri tamm Eestis pä- ris külmaskindel. Meil sisemaal jõuab

ta kasvada väheldaseks põõsaspuuks, siis külmub aga mõnel isegi mitte väga karmil talvel tugevasti. Nagu teisedki tammed, nii taastub ka see liik kiiresti kannuvõsust.

Kokku võib Eestis kohata 7–8 liiki tammesid, enamik neist kasvab mui- dugi botaanikaaedades ja paremates erakogudes.

REIN SANDER